

sosialurin

telf. 1 47 20. 1 18 20
box 76, 3800 Tórshavn
p/f sosialurin

Útgevri: Fyritaks-
og blaðstjóri: Tórfinn Smith (ábyrgd)
Bládmenn: Hogni Djurhuus
Jóhann Mortensen
Jan Müller
Lýsingar: Arne Thomsen
Uppseting: Sosialurin
Prent: Dimmalætting

Elkaðal og olja — vindur og kol

HÓAST NÓGV hækandi oljuprísir hesi seinastu árin, og uttan at hóma nakra vón um, at hesin oljuprísavøkstur stóðgar á, verður oljunýtsla okkara alsamt størri. Oljan er orkunýtsla okkara nr. 1. Bert til upphitan nýta vit umleið 1/6 av upphæddini av allari figgjarlóginu til innflutning av dýru dropunum úr Miðeystri. Oljuprísir hava vit onga ávirkan á, men onnur ráð skuldu verið til at taka.

EINASTI ALTERNATIVI møguleiki, sum menn hava havt til oljuna, er el-megin. SEV við vatn-orkumegi, men nú bilar álvarsliga at fáa tørvin næktaðan á hendan hátt. Talan hevur verið um annaðhvørt at útbyggja vatnotkuna í Føroyum uppáttur meira, ella at gera sáttmála við Íslendingar um at »innflyta« elmegi haðani gjøgnum sjókaðal millum londini.

UTTAN AT FARA í tekniskar detaljur tykjast hesir báðir møguleikarnir okkum nærum eins óhepnir. At útbyggja vatnorku okkara gerst ikki uttan at stór náttúruvirði fara fyri skeyti, og við at innflyta elmegi úr Íslandi gerast vit bundin av teimum — kanska meir enn gott er.

ORKUKELDUR SUM fáur talar um, er t.d. vindur og kolið. Kanska ikki eins realistiskt í fyrsta umfari sum oljan og elkaðalin, men kortini nakað vit kundu og áttu at arbeiðt fram ímóti. Vindi hava vit nógmikið av, og tær royndir, sum longu eru gjørdar á hesum økinum, mugu sigast at vera positivar. Tað sigst eisini, at vit hava stórar nøgdur av koli í Føroyum, og har eiga vit at finna fram til, hvussu vit best og biligast kunnu útnýtta tað. Hetta er ein landsuppgáva, tí tað krevur rættlaga stórar iløgur, men sum uttan íva koma at svara seg áðrenn alt ov leingi.

AT VELJA NEVNDIR og seta ráð er óivað sera skilagott, men um hesar nevndir og hesi ráð bert virka út frá vanligum vanahugsanum er ivasamur dugur í teimum.

SUM SAGT KANN tað tykjast sum kolið, vindurin ella møguliga aðrar orkukeldur í løtuni eru órealistiskar, so er tann aðalmunurin, at vit sjálvir eiga kolið og vindin, og tí ikki eru heftir at øðrum londum mótvægis við elkaðalinum ella oljuni.

UM VIT ERU bundnir at Miðeystri ella Íslandi kann í hesum sambandinum vera eitt feitt.

EEC troðkar føroyingar burtur úr donskum og grønlandskum sjógvi

Røðan, sum Jákup Lindenskov helt í fólkatinginum 9. juni, dagin fyrri tingið fór til hús:

Da folkettingen nu afslutter en folketingssamling vil det være på sin plads at gøre nogle bemærkninger om kring de forhold, der særlig har tilknytning til det færøske samfund.

Udover det, der ligger i finanslovsudtagelsen i december 1979, har tinget ikke behandlet noget lovforslag, der specielt vedrører Færøerne. Men på mange områder har vedtagelser i folketinget indirekte indvirkning på færøske forhold, og det færøske samfund, derfor må det altid være af den største interesse for Færøerne at være med i folketingets arbejde. For nogen tid siden stod en notits i Berlingske Tidende om, at en EDV-mand havde fundet ud af, at Færøernes tilhørsforhold til Danmark skrev sig tilbage til 1380, d.v.s. fra det tidspunkt, da Norge kom under den danske trone ved Dronnings Margrethes aktive medvirken for nøjagtig seks hundrede år siden og for at gøre det hele mere nøjagtigt, er selve skæringssdatoen den 1. maj, den dag Norges konge Håkon d. sjette døde i 1380 og han var nok som bekendt gift med den daværende Dronning Margrethe af Danmark og således kan det siges, at et gitemål var årsagen til, at Færøerne blev en del af Danmark.

Intet nyt under solen

Fra dette år kan man således henregne Færøerne værende en del af den danske krone, selvom det i realiteten blev de norske love, der i nogle århundreder endnu var de, der var gældende for øsamfundet, ja, helt op til nyere historisk tid. At færingerne naturlige erhverv burde være fiskeri var ikke nogen selvfølge, thi kongen bød, at retten til landet skulle tilhøre de få bønderne, præsterne, embedsmændene og det var jo disse, der var både ejerne og kunne tvangsudskrive den fattige almue som mandskab til bådene. End ikke havet var frit, ingen måtte gifte sig uden at have rådighed over et vist mål jord, så han kunne ernære sin familie. Hensigten var at begrænse omfanget af det jordløse proletariat, som heller ikke havde mulighed for at slippe bort fra landet, thi ved bortrejse skule der erlægges ret store pengesummer og som historie-

forfatteren skriver, således var der viseligt sørget for alt.

Man kunne fristes til at drage sammenligninger, konstateringer der hen, at historien gentager sig, at intet er nyt under solen. Men tilbage til dagens situation. Hvor færingerne mest muligt på egne betingelser prøver udvikle og stabilisere sit samfund, hvor vi i kraft af den selvbestemmelseres ret vi opnåede i 1948, nu skulle tro, at muligheden for at udvikle et bedre samfund var til stede.

I efterkrigsårene efter indførelsen af hjemmestyret — selvstyret — udviklede samfundet sig til et moderne, forholdsvis vel fungerende samfund, hvor fiskeriet og erhverv i forbindelse med fiskeriet, blev grundlaget for hele samfundets udvikling, og man kunne gentage, således var der viseligt sørget for alt.

Men det bør ikke være uagt, at vi ikke har været og ikke er tilfreds med tingenes tilstand, således som udviklingerne nu har formet sig på havet, hvor de traditionelle, færøske fiskerier ikke mere og aldrig mere bliver hvad det har været.

Vingeskærne

Hvad angår situationen i dag, hvor vi har gennemlevet økonomisk materiel fremgang, som ingeninde før i historien, må det dog konstateres, at vi alligevel ikke helt er så trygge ved situationen, efter at vi nu i nogle år har været næsten pure vingeskærne i udøvelsen af fiskeriet. Vingeskærne i mulighederne for at kunne drive vores altovervejende erhverv på det traditionelle grundlag.

I en overgangstid, hvor det, der var godt, der var brugeligt og nødvendigt pludselig ikke mere er, hvad det har været, kan det være uendelig svært at finde et nyt ståsted. Den økonomiske vækst, som indtil for nylig var en årlig gentagelse, har været ganske aftagende de sidste år med mange fallitter indenfor fiskeriet i sit kølvand. Således har lagtinget i indeværende finansår vedtaget at yde op til 250 millioner kroner til stabilisering af fiskeflåden, dette af en total finanslov på ca. 700 millioner kroner. Bestræbelserne på at indhæste i egne farvande ligesom vi i så katastrofalt omfang har mistet i vore ellers traditionelle fjernfiskevande, er det bydende nødvendigt, at vi nu investerer dels i meget store og pengekrævende fiskeskibe i 50-70 millioner klassen, dels i ultraditionelle skibstyper og forarbejdning anlæg. Vi skal nu til at fiske på

meget dybt vand, hvor vi endnu ikke kender de maksimale fiskemuligheder.

Denne omlægning kræver tid og meget store investeringer og større viden om omfanget af de muligheder, der måtte vise sig. Det er derfor af allerstørste vigtighed for Færøerne de nu en tid fremover at have muligheder at fiske på andre steder, end om jeg må sige »på egen jord«, der ikke er fuldt ud »opdyrkede«.

Betaler dyrt

I denne periode med så store og totale omlægninger, som tilfældet er, er det bydende nødvendigt, at vi beholder blot en flig af de muligheder der førhen var de traditionelle.

Vi appellerer indtrængende til regeringen, når der nu igen skal forhandles om rettigheder indenfor dansk overhøjhed, at færingerne ikke bliver totalt afvist, når det drejer sig om fiskeri i grønlandske farvande. Vi er fuld ud enige i grønlandernes første ret i deres område, men mener, at derefter bør færingerne, der har medvirket og medvirker i det grønlandske fiskeri tildes rimelig fiskeriadgang istedet for som nu at skulle tilhænde sig en sådan i Bruxelles. Danmark og Grønland blev i 1972 medlemmer af de Europæiske Fællesskaber. Det var en beslutning, vi hverken ønskede eller ville øve indflydelse på, da vi selv ønskede at vælge vores eget ståsted. Og ligeså lidt, som noget andet fiskerifæhængigt område i Nordatlanten havde Færøerne mulighed for at acceptere den fiskerimæssige konsekvens af EF-medlemskabet.

Det skal dog understreges, at valget først blev truffet efter at regeringen i 1971 havde erklæret, at vore rettigheder som danske statsborgere ikke ville anfægtes væsentligt af, at vi valgte hver sin vej i dette spørgsmål.

Men udviklingen har til fulde vist, at ikke alene havde vi i mange henseender mistet førstefødselretten, men at vi ydermere må betale dyrt for den stærkt forringede fiskeriadgang, vi endnu har i danske og grønlandske farvande.

Konstant tilbagetog

Ved fiskerigrænseudvidelserne i 1977 var danske, grønlandske og færøske myndigheder enige om at indtage den stærkest mulige fællesholdning for at tilsige det samlede rige størst mulige rettigheder. Det lykkedes meget hurtigt fællesskaberne at sprænge

denne front og sidenhen har regeringen, Færøernes landsstyre og lagting været på konstant tilbagetog overfor juridiske EF-fortolkninger og overfor, hvad der synes at blive godtaget som det egentlige magtcentrum. Der har fundet adskillige frontudredninger og taktiske tilbagetog sted, men altimens har man anset det for hensigtsmæssigt at undgå enhver endelig definition vedrørende de forskellige rigdeles gensidige rettigheder i rigets farvande.

Rækkefølgen i tilbage-togene har været denne:

- 1) Der består naturlige rettigheder, der ikke bør eller skal skæres bort.
- 2) Der består rettigheder, men de skal delvis defineres.
- 3) Der består rettigheder, men de skal delvis indregnes i de modbydelser, Færøerne må yde EF for fiskeadgang i EF farvande i videste forstand.
- 4) Der skal betales til EF for hvert eneste kg fisk, færingerne fanger ved andre dele af riget.

Dette sidste punkt har regeringen heldigvis indtil videre nægtet at godtage, men vi frygter at gennemførelsen ligge lige om hjørnet, idet vi har svært ved at opnå sikkerhed for, at nyafdekkede muligheder eller bestande vil kunne udnyttes ret længe, før der igen skal erlægges betaling til fællesskaberne. Det er en sørgelig kendsgerning, at vort fællestillaget i fiskerimæssig henseende set med færøske øjne snar ligter uorganiseret flugt og det er derfor ikke mærkeligt, at man fra politisk hold på Færøerne stærkt appellerer til den danske regering om at sætte foden ned over for fællesskabernes massive fremrykning mod et lille samfund, der dog i mange henseender: politiske, kulturelle, mediterpolitiske og følelsesmæssigt er forudsat at tilhøre et videre fællesskab end blot det danske rige.

Afklaring

Man har ønsket regeringens medvirken til klare definitioner af fremtidige muligheder og rettigheder, idet uvished og ustabilitet fuldstændig umuliggør enhver planlægning i et samfund, der er totalt fiskerifæhængigt.

Det er mit håb, at vi, inden de nye forhandlinger med fællesskaberne skal finde sted til efteråret, er nået frem til en sådan grad af afklaring, at der kommer et betydeligt indhold i de fagre løfter, som Fællesskaberne har givet Danmark, Færøerne i blandt

Framhald á síðu 11